

Pontrendszer ÉS alapnyugdív - egy lehetséges paradigma

*Matits Ágnes
2010 május 13*

Miről kell dönteni ?

- **Nyugdív jogosultság**
Csak járulékfizetéshez köthető?
 - **A járuléék és a nyugdíj viszonya** *Normatív, biztosításmatematikailag korrekt összefüggés kellene*
 - **Alapnyugdív Kell?** *Általános vagy rászorultsági alapon?*
 - **A járulékfizetés alapja.** *Csak munkajövedelem lehet?*
 - **Ki fizeti a járuléékot?** *Béreknél mindent a munkáltató fizet*
 - **Mennyi legyen a nyugdíj?** *Elsőként erről kell dönteni*
 - **Járulékszint** *Túl magas, de nem lehet önkényesen megállapítani . Mennyi a szükséges járulékszint?*
 - **Intézmények ?** *Járuléék kezelő, járadék szolgáltató*
-

Mi az a paradigma?

- Minden kérdésben többféle vélemény – ebből születtek a paradigmák
- Nincs mindenre jó, általánosan elfogadott álláspont
- Preferenciákat kell felállítani, s majd ahhoz kell a legmegfelelőbb paradigmát kiválasztani
- A miénk csak egy a többi lehetségesnek tartott paradigma közül
- A NYIKA csak egy étlapot adott , a menü kiválasztása a politika feladata

Mit szeretnénk?

- Átlátható és követhető munkanyugdíj – **Pontrendszer bevezetése**
- Végletes szegénység kockázatának kezelése – **Alapnyugdíj bevezetése**
- A nyugdíjjogosultság normatív szabályozása - A mindenkori átlagbérhez kötött pontértékek
- Igazságosabb rendszer (nincs minimális szolgálati év, minden befizetés „hasznosul”)
- Munkabért terhelő járulékok csökkentése – a járulékfüggő (munka) nyugdíjak csökkentése révén
- Finanszírozhatóság garantálása - a „szükséges”-nek megfelelő járulékszint tervezésével
- Az átlagos ellátási szint fenntartása – a tényleges nyugdíjak eloszlásának módosítása révén
- Ezek az **Augusztinovics** - Matits (AM) paradigma legfőbb célkitűzései

(Csak az öregségi nyugdíjakra vonatkozik!)

Az AM paradigma fontosabb jellemzői

1. Tervezett bevezetés:	2013 (modellfeltevés)			
2. A bevezetés pillanatában minden megszerzett jogosultság	pontokra van váltva			
3. Alapnyugdíj : 65 életkor betöltését követően. MINDENKINEK				
	Mértéke: 2007:	37 ezer forint , ezt követően bérindexszel nő.		
4. Pontszerzés:				
	Nyugdíjalapul szolgáló jövedelem (bevallott) alapján lineárisan változik			
	1 pont = tárgyévi átlagjövedelem után fizetett járulékért			
	Törtpontszám van			
5. Pontérték:				
	1 pont értéke = a nettó átlagjövedelem 0,0116 szerezésének megfelelő nyugdíj			
6. Nincs minimális szolgálati idő.				
7 Járulékok				
	Járulékkulcs a bruttó bér %-ban			
	öregségi	ebből II pillérbe	rokkant	összes
Összes	15	4	9	24
Jelenlegi		8		33,5
8. MNYP tagok TB járadéka : a nem mnyp tagok nyugdíjának 75%-a (modellezési feltevés)				

Az alapnyugdíj

Az alapnyugdíj a végletes időskori szegénység elkerülését szolgálja.

A munkapiaci teljesítménytől függetlenül, bizonyos életkortól (javaslatunkban 65 éves kortól) mindenkinek járna, aki megfelelő hosszúságú (pl. 40 évnyi) magyarországi rezidenciával rendelkezik. (Az állampolgársághoz kötést az EU szabályai tiltják.)

Mértéke :kb a nettó átlagkereset 35-40%-a

Modellben: 2007 :37 ezer forint , majd bérindex-szel nő

Miért nem rászorultsági alapon?

- *bonyolult szabályozást kíván*
- *Kiskapuk (személyes részrehajlásra és korrupcióra)*
- *Sokszor nem éri el a valóban rászorulókat*
- *Bonyolult adminisztrációt igényel*
- *Egyénre szóló elbírálás*

Vagyis

- *DRÁGA (valószínűleg többbe kerül , mint amennyi megspórolható)*
 - *Ráadásul aki nem szorul rá, elvileg ő is jogosult, hiszen részt vesz a finanszírozásban*
-

Az alapnyugdíj finanszírozása

A költségvetés általános bevételeiből, esetleg egy külön létesítendő adónemből kell fedezni.

Ezzel a finanszírozás szélesebb adófizetői körre terhelődik és így igazságosabban, „szolidárisabban” oszlik meg, mint a bérjárulékból való szolidaritási célú kifizetés .

A célzott nyugdíjszint - 1

- *A jelenlegi nyugdíjak abszolút mértéke EU viszonylatban nagyon alacsony
Az átlagnyugdíj éves összege nem éri el az évi 3.000 Euro összeget, ugyanez az EU15 átlagában 10.000 Euro felett van*
- *A jelenlegi nyugdíjszint csökkentése nem reális
Relatív nyugdíjszint : átlagnyugdíj/átlagkereset (2007 nettó/nettó kb 80%)*

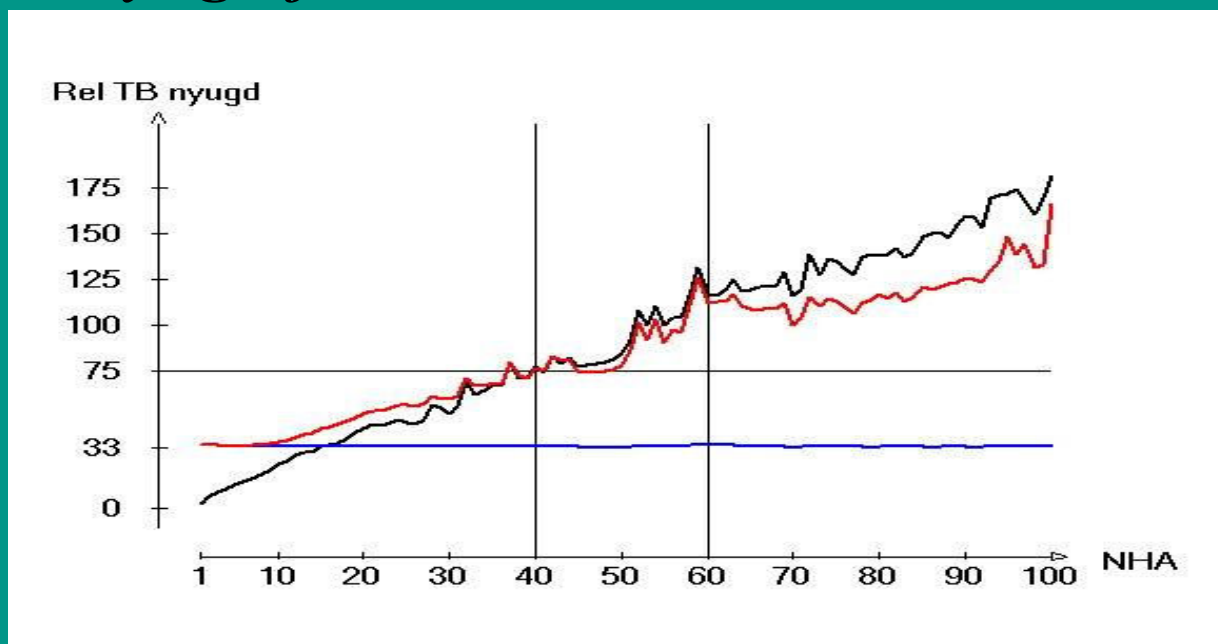
A célzott nyugdíjszint - 2

- *Cél (legalább) a jelenlegi nyugdíjszint megőrzése az átlag szintjén.*
 - *Következésképp az alapnyugdíj nem a jelenlegi nyugdíjszínvonalhoz „adódna hozzá”, hanem a járulékfedezetű nyugdíjszint csökkenése mellett, annak mintegy kompenzálását jelentené.*

A jelenlegi nyugdíjszint kettéosztására teszünk javaslatot, mégpedig – eddigi számításainkban – nagyjából, az átlag szintjén fele-fele arányban, bár az arányok változtathatók.

Következmény : az ellátások eloszlása kissé balra ferdül

Relatív alap- és pontrendszerű nyugdíjak 68 éves korban

kék: alapnyugdíj **fekete** : referencia (csak pontrendszer alapnyugdíj nélkül)
piros : AM paradigma becsült öregségi nyugdíjai

Az alapnyugdíj nyertesei és vesztesei

	„Nyertes”	„Vesztes”	Összesen	Nyertesek aránya (%)
	ezer fő			
Nők	1514.3	324.6	1838.9	82.3
Férfiak	1137.9	306.9	1444.8	78.8
Összesen	2652.2	631.5	3283.7	80.8
Nők aránya %	57.1	51.4	56.0	

Az alapnyugdíj általában az alacsony keresetűeknek kedvezőbb
 Ezért lenne a nőknek kedvezőbb

A munkanyugdíj

- *Célja „ a kereső életszakasz jövedelméből fizetett hozzájárulás alapján korrekt (a hozzájárulással arányos) időskori jövedelmet nyújtani a kieső munkajövedelem pótlására.”*
 - *A jogosultság mérésére egy biztosítási jellegű, bérjárulékon alapuló **pontrendszer** javasolunk*
-

Pontszerzés -1

- *A „pontgyűjtés” legtisztábban a ténylegesen befizetett járulék alapján történhetne, de ez a gyakorlatban nem használható, hiszen az ár- és bérszínvonal szinte folyamatosan, a járulékkulcsok pedig gyakran változtak. Ráadásul a múltbeli értékek nem is mind ismertek. Ezért más megoldást javasolunk.*
-

Pontszerzés -2

- *Egy év alatt egy pontot szerez az, aki az év során éppen az adott év átlagos bruttó bérének megfelelő jövedelem után fizetett (bevallott) járulékot.*

Ennél kevesebb éves jövedelem csak arányosabb kevesebb (töredék) pontot biztosít, magasabb kereset viszont többet.

- *Egy év alatt a pontszerzés maximalizálható. A modellben a „plafon” figyelembe vétele jelentette a korlátot*
-

Az átmenetről

- *Javaslatunk szerint a bevezetés pillanatában a korábban megszerzett jogosultságot pontértékre kellene átszámolni*
 - *Az átszámítás módját külön meg kell határozni*
 - *Annyi pontot kapjon mindenki, hogy az áttérés pillanatáig a korábbi rendszerben megszerzett jogosultságot teljes egészében elismerje. (alkotmányossági szempontból védhető)*
 - *A modellezéskor is ezt az elvet követtük*
-

A nyugdíj mértéke

***A nyugdíj mértéke =
Megszerzett pontszám x
a pont relatív mértéke x
a viszonyítási alapul szolgáló átlagkereset***

A pont relatív értéke egy szorzószám, ami azt mutatja, hogy egy pont a mindenkori átlagos kereset hányadrészének megfelelő nyugdíjra jogosít.

Modellfeltevés

a viszonyítási alapul szolgáló átlagkereset a mindenkori nettó átlagkereset (KSH de inkább KELEN alapján), de ez a konkrét döntéskor változtatható

Következmény:

- *Aki kétszer annyi pontot gyűjtött, mint egy másik egyén, annak a nyugdíja mindig kétszeres lesz.*
- *Az életpálya minden pillanatában az egyén tudhatja, hogy addigi pályája során, vagy éppen egy adott évben mekkora mértékű nyugdíjra vált már jogosulttá*

Aktuáriusi követelmény

*Ha a relatív pontértéket és a fizetendő járulék mértékét („kulcsát”) nem egymástól függetlenül, hanem egymáshoz igazítva, a demográfiai trendeket és az adórendszert, a bruttó és a nettó kereset egymáshoz viszonyított arányát figyelembe véve határozzák meg, akkor a pontrendszer **biztosításilag** korrekt.*

Longitudinálisan önfenntartó, korrekt biztosítási rendszer

- *A rendszer azért biztosítási, mert megoszlik a halandósági kockázat (korai halál, hosszú élet), ami egyénileg nem látható előre. Azért korrekt, mert az ebből származó újraelosztáson kívül nincs más újraelosztás.*
-

A módszertani sajátosságok - 1

- 1. Olyan járulékszintet (ω) kerestünk, amelyre igaz, hogy az életjárulék és az életjáradék nyugdíjazás évére számított (felkamatolt illetve diszkontált) értéke egyenlő.*
- 1. Mind a kereső szakasz járulékalapul szolgáló évenkénti jövedelmeit, mind a nyugdíjas szakasz évenkénti nyugdíjait a **tárgyévi numéraire (a viszonyítási alapul szolgáló átlagkereset) hányadában** fejeztük ki. A kamatlábat a numéraire dinamikája határozza meg.*

A módszertani sajátosságok - 2

*(Előny: Az így kapott **relatív jövedelmek és nyugdíjak** függetlenek a pénzegység és vásárlóereje változásától, például az inflációtól, vagy az előbb-utóbb bekövetkező HUF-EUR váltástól.)*

- 3. A pontszerzés éves időegységben került meghatározásra.*
- 4. A nyugdíjazás időpontjára elért pontszám az évenként megállapított pontok összege (P)
(egy „átlagkereső örökalfa” esetében az összpontszám a keresőszakasz hosszával egyenlő)*

A módszertani sajátosságok -3

5. **Definiált értékválasztás** (és ez a pontrendszer lényege): megkívánjuk, hogy a nyugdíjas szakaszban mindvégig az évenkénti relatív nyugdíj legyen egyenesen arányos a nyugdíjazásig megszerzett pontszámmal, mégpedig egy φ arányossági tényező mellett. A φ a **pontérték**, vagyis egy megszerzett pont „értéke” az évenkénti nyugdíj kiszámításában.
6. **A tervezés alapja : az átlagos elvárt nyugdíjszint :**
 λ : átlagnyugdíj/átlagkereset
7. **Demográfiai adat: K : a nyugdíjas szakasz várható hossza**
8. **A kockázati csoportonként értelmezhető alapösszefüggés:**

$$\omega \cdot P = \varphi \cdot K$$

Minden mindennel összefügg - 1

- 2007-ben a KSH halandósági tábla szerinti várható **unisex élettartamok (év)**

60 éves korban 19.02

62 éves korban 17.65

65 éves korban 15.62

Vagyis nem mindegy hány éves korban kezdődik a nyugdíj

Modellezési feltevés : K= 16,7

Minden mindennel összefügg - 2

■ Ha az **alapnyugdíjszint**

(A : alapnyugdíj/ átlagkereset) változik,
akkor változnak a pontrendszer
paraméterei is.

A	λ	ω %
0.2	.423	14.3
0.3	.323	10.1
0.4	.223	7.5
0.5	.123	4.1

Modellezési feltevés : A = 0,35

Minden mindennel összefügg - 3

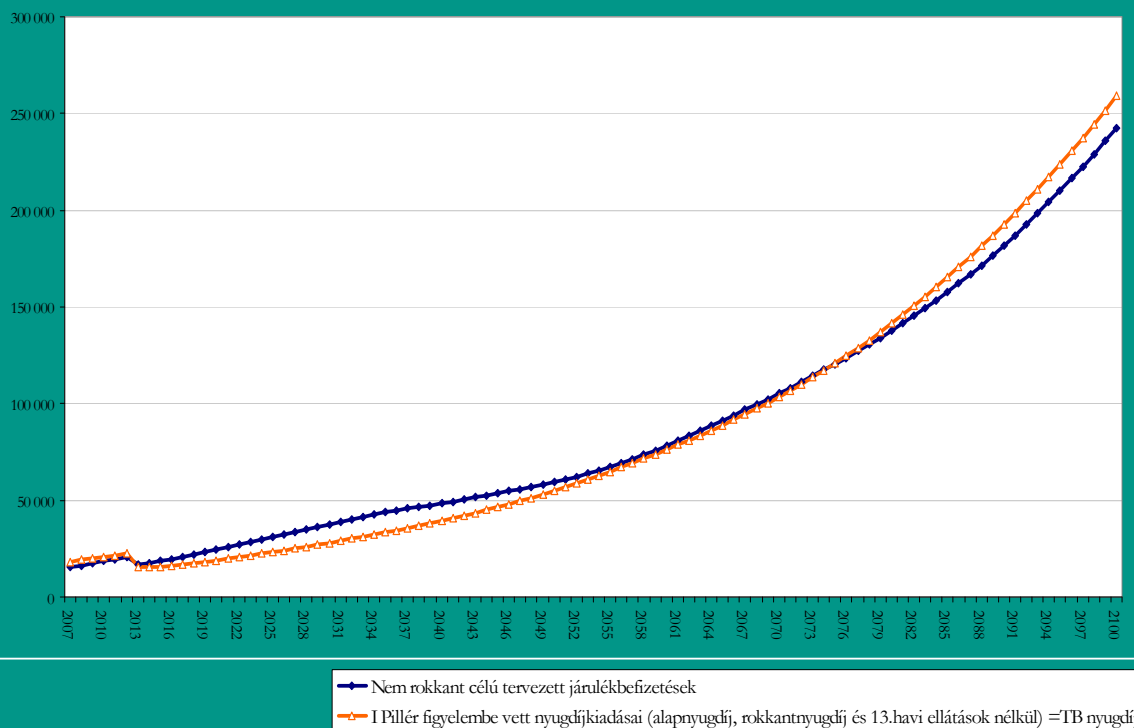
**Egy tényleges szabályozás
kidolgozása valódi értékválasztást
követel meg.**

„ El kell dönteni. melyik ujjunkat szeretnénk
jobban megharapni: a költségvetést
(magasabb alapnyugdíj), a munkáltatókat
(magasabb járulékkulcs) vagy a mnypt-eket
(kisebb tagdíj kulcs).”

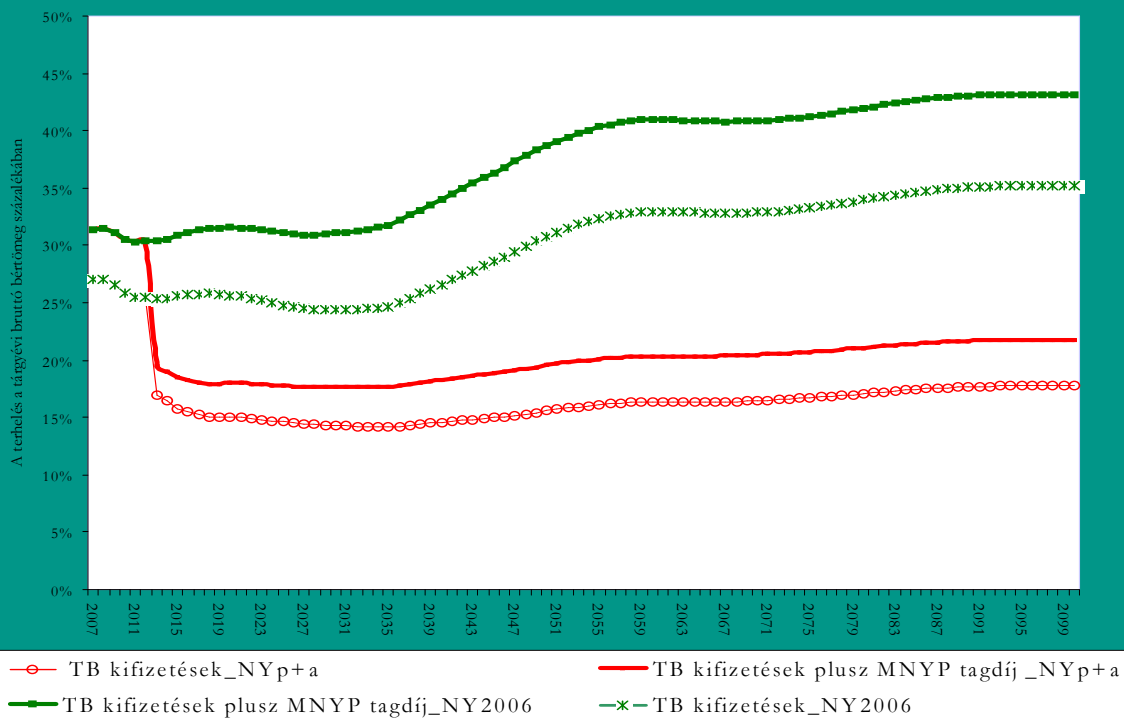
Eredmények

- Jelentősen csökkenő járulékszint
- A tervezett járulék bevétel hosszú távon gyakorlatilag megegyezik az I pillérből tervezett kifizetésekkel (Önfenntartó TB)
- Az átlagos nyugdíjszint megőrizhető, de így értelemszerűen nem csökken az összes nyugdíjkiadás csak a finanszírozás struktúrája változik
- A költségvetés terhelése az alapnyugdíj miatt csak kismértékben nagyobb, mint a mai nyugdíjrendszer várható hiánya miatt elkerülhetetlen költségvetési támogatás
- Nő az ellátottak aránya
- Igazságosabbá tehető a szolidaritás, amit mindenképpen fenn kellene tartani

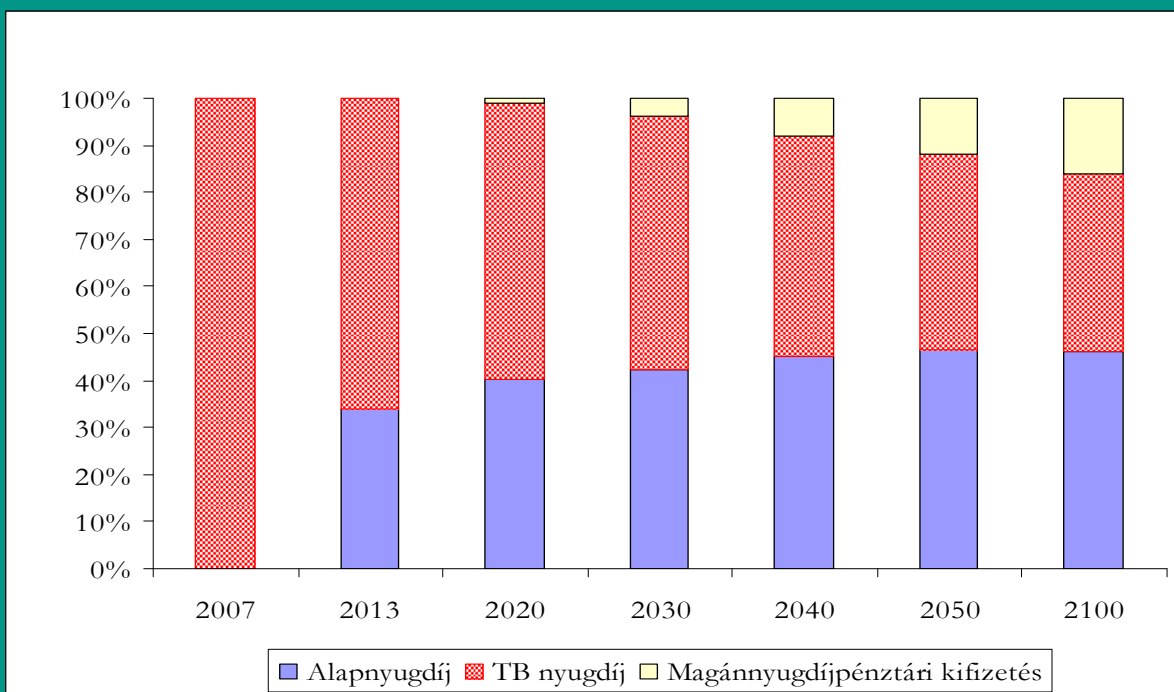
Az első pillér tervezett kiadásai és bevételei az AM koncepció szerint

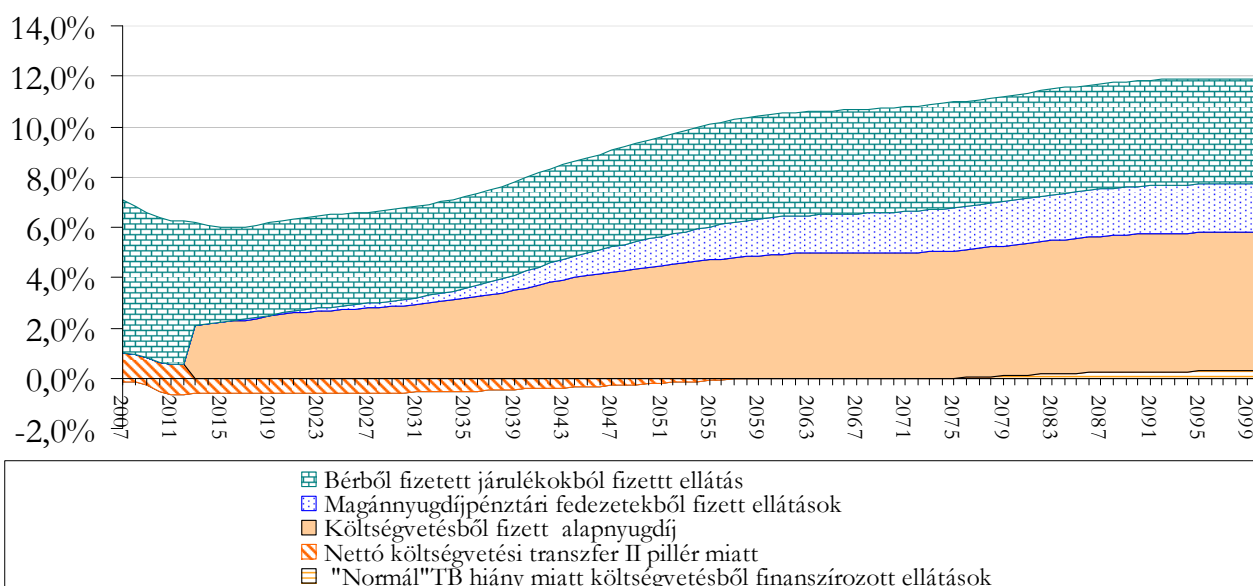
A bérek járulékterhelése

A kötelező rendszerből tervezett nyugdíjkifizetések megoszlása az AM koncepció szerint

**A kötelező rendszerből tervezett nyugdíjkifizetések
a finanszírozási források szerint a GDP százalékában
Alapnyugdíj + PONT II.**

A 2050. évre tervezett összes nyugdíjkiadás a GDP százalékában

Az ellátások összege a GDP százalékában	NY2006	NYp+a
Bérből fizetett járulékokból fizett ellátások	3,9%	3,8%
Magánnyugdíjpénztári fedezetekből fizett ellátások	1,7%	1,1%
A tervezett TB hiány miatt költségvetésből fizett ellátások	3,8%	0,2%
Költségvetésből fizett alapnyugdíj	0,0%	4,4%
Költségvetési forrás összesen	3,8%	4,6%
Összes nyugdíjcélú kifizetés	9,5%	9,5%